

УДК 378.093.5:611.89](477)
DOI: 10.24061/1727-0847.24.3.2025.44

В. І. Півторак, М. В. Бурков

Кафедра клінічної анатомії та оперативної хірургії (зав. – проф. В. І. Півторак) Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ ТА ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. І. ПИРОГОВА

Резюме. У статті наведені результати аналізу розвитку наукової школи кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова. Стаття несе інформацію про завідувачів кафедри, види діяльності та структуру освітнього процесу. Проаналізовані основні досягнення викладання двоєдиної навчальної дисципліни, яка відіграє важливу роль в освоєнні студентами практичних навиків, необхідних для майбутнього лікаря. Наведені дані щодо навчальної, наукової, методичної, виховної роботи колективу кафедри.

Ключові слова: кафедра, історія, наука, освіта, університет, розвиток.

У системі підготовки лікаря кафедра клінічної анатомії та оперативної хірургії відіграє важливу роль.

Засновником дисципліни «Оперативна хірургія та топографічна анатомія» є видатний вчений, анатом, хірург, педагог та суспільний діяч Микола Іванович Пирогов. Назва кафедри пішла від німецької школи, а М. І. Пирогов дав назву дисципліні хірургічна анатомія. Він вважав, що двоєди-

на дисципліна дасть можливість поєднати знання анатомічних структур з їх клінічним значенням [1].

У період становлення Вінницького медінституту в 1934 році курс топографічної анатомії та оперативної хірургії читали за сумісництвом анатоми і хірурги. Були організовані кафедри госпітальної та факультетської хірургії. Кафедрою в той час завідував професор Микола Миколайович Болярський (рис. 1).

Рис. 1. Проф. М. М. Болярський

М. М. Болярський був проректором з навчальної та наукової роботи, одночасно з цим він очолював кафедру факультетської хірургії, з якої виділилась в окрему структурну одиницю кафедра оперативної хірургії та топографічної анатомії. Тема його докторської дисертації «До питання про травматичні uszkodження печінки». Асистентами працювали О. Я. Пивовонський і Я. В. Слюсар [2].

Згодом, в 1935-1936 роках, лекції з даних дисциплін читав студентам доктор медичних наук П. С. Шидловський з 2-го Київського державного медичного інституту. Асистентами кафедри були Г. Й. Айзенберг і Я. В. Слюсар. Пізніше (1936-1937) лекції читав професор Шалва Дмитрович Хахутов. Асистентами в той період були Г. Й. Айзенберг, М. Ю. Володарський та Й. Є. Островський [3].

Перед війною (1937-1941) очолював кафедру досвідчений анатом і хірург професор Софроній Терентійович Новицький (рис. 2) [4]. Учень професора І. О. Зав'ялова. Захистив дисертацію на тему «Перелом шийки стегна у дорослих». У 1938 р. був затверджений у званні професора. У 1939-1940 рр. за сумісництвом обіймав також посаду завідувача кафедри факультетської хірургії ВМІ. Асистентами працювали Г. Й. Айзенберг, Л. Й. Кручинська, А. А. Самірова. У 1940 р. побачив світ підручник С. Т. Новицького «Десмургия», який вийшов великим тиражом та отримав високу оцінку фахівців цієї галузі. Підручник складався з двох частин: загальної та спеціальної. Наукові праці кафедри присвячені питанням травматології, онкології, загальної хірургії. Вивчали детально анатомію кульшового суглоба.

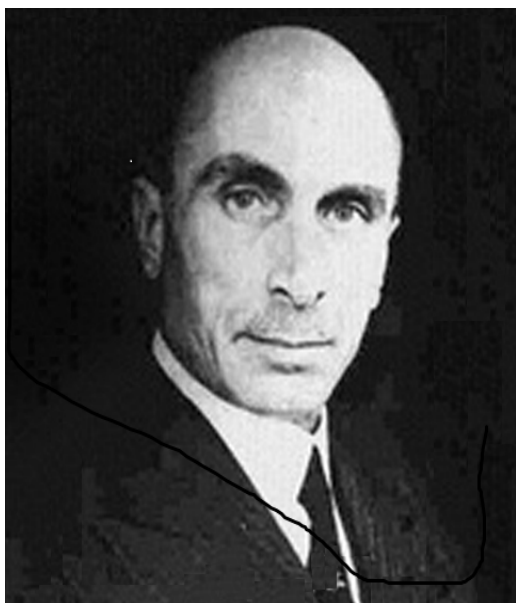

Рис. 2. Проф. С. Т. Новицький

Після звільнення м. Вінниці від фашистських окупантів на завідування кафедрою був призначений доцент Іван Павлович Калістов (рис. 3). У жовтні 1944 року він був обраний за конкурсом та затверджений на посаді завідувача кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Вінницького медичного інституту. З березня по листопад 1944 року тимчасово виконував обов'язки завідувача кафедри госпітальної хірургії. У 1946 році призначений деканом факультету.

Рис. 3. Проф. І. П. Калістов

У 1948 році він захистив докторську дисертацію «До питання будови синовіальної оболонки колінного суглоба». Він займався також питаннями військової хірургії, аналізом професійних захворювань, проблемами спортивного травматизму, лікувальної фізкультури в післяопераційному періоді. Як досвідчений керівник, він багато зробив для організації освітнього процесу. У перші післявоєнні роки на кафедрі асистентами працювали Г. Й. Айзенберг, Є. М. Філенко, В. І. Шмулензон, А. А. Самірова, О. Г. Губанов. Асистент О. Г. Губанов у цей період захистив кандидатську дисертацію «Природжена клишоногість» та невдовзі перейшов на кафедру нормальної анатомії. У 1948 році проф. І. П. Калістов був призначений завідувачем кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського стоматологічного інституту [5].

З 1948 і до 1951 року кафедрою керувала доцент Катерина Данилівна Двужильна (рис. 4). Вона успішно працювала над докторською дисертацією «Захворювання передньої черевної стінки після поранення та лапаротомії», яку захистила в 1952 році. За цей період були опубліковані наукові праці: «Роль сальника та очеревини в блокаді кишкового вмісту, що вилився в черевну порожнину», «Про морфологічні зміни в сполучній тканині, епітелії шкіри та стінки кишки та калових норицях»,

«Про гігантоклітинні гранульоми у ранах, що довго не гояться», «Пізні ускладнення та наслідки поранень черевної порожнини» [6].

Асистентами на кафедрі в період 1948-1951 рр. були О. Г. Губанов, М. М. Запруднова,

А. А. Самірова, В. І. Шмулензон, Г. В. Терентьев (з 1950 р.). Наприкінці 1951 року К. Д. Двужильна була переведена на посаду завідувача кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Одеського інституту вдосконалення лікарів.

Рис. 4. Проф. К. Д. Двужильна

Наприкінці 1951 року завідувати кафедрою топографічної анатомії і оперативної хірургії став доцент Петро Павлович Кулик (рис. 5). Працював деканом в 1953-1954 роках. 6 червня 1957 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Матеріали до хірургічної анатомії ілеоцекального відділу кишечника». У 1952 році для кафедри було відведено окремий сек-

тор в морфологічному корпусі зі зручними навчальними та підручними приміщеннями. Тут була організована й добре обладнана навчально-експериментальна операційна, відкрився музей з великою кількістю хірургічних інструментів та апаратури.

У 1963 році доценту Кулику П. П. присвоєно вчене звання професора.

Рис. 5. Проф. П. П. Кулик проводить нараду кафедри (1960 рік)

Були опубліковані наукові праці: «Анатомо-клінічна характеристика червоподібного відростка у дорослих» та «Анатомо-топографічні особливості сліпої кишки та їх клінічне значення». Асистент Г. В. Терентьев в 1955 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Хірургічна анатомія глибокої стегнової артерії з особливостями

колатерального кровообігу (анатомічне та експериментальне дослідження)». З 1962 року він працює доцентом кафедри. З 1959 року асистентом на кафедрі працював І. І. Остапенко, який проводив порівняльну оцінку деяких способів тонкокишкової пластики при гастректомії в експерименті. У 1964 році асистент О. С. Жупанов захистив кандидатську дис-

ертацію «Топографо-анатомічні особливості ліктьової ділянки і шляхи розповсюдження в ній гнійних процесів». Проф. П. П. Кулик до 1976 року працював науковим консультантом кафедри.

З 1973 року очолює кафедру доц. Григорій Васильович Терент'єв (рис. 6). У 1973 році ним захищена докторська дисертація на тему: «Топографо-анатомічне та експериментальне дослідження до хірургічного втручання в панкреатодуоденальній області». У 1975 році йому присвоєно вчене звання професора. 5 років був заступником декана педіатричного факультету (1972-1977) [7].

У науковому плані кафедра займається вивченням топографії органів черевної порожнини та експериментальними обґрунтуваннями операцій з приводу гострої хірургічної патології органів травної системи. Морфо-функціональні та

мікробіологічні дослідження причин недостатності підшлунково-кишкових, міжкишкових та інших анастомозів привели до встановлення ведучої ролі розвитку ендогенної анаеробної інфекції у патогенезі гострих захворювань і ускладнень в черевній порожнині. На кафедрі працювали: доц. П. К. Загниборода, доц. С. П. Жученко, доц. Г. Я. Костюк, доц. О. І. Бондарчук, доц. Потолочний, ас. С. І. Андросов, ас. О. А. Вільцанюк, ас. В. Ф. Цигалко, ас. В. І. Півторак, ас. В. Г. Середін, ас. Д. Д. Буткалюк, ас. С. Г. Богачук. У цей період під керівництвом проф. Г. В. Терент'єва виконано 3 докторських дисертації (Кадошук Т. А., Костюк Г. Я., Жученко С. П.) та 8 кандидатських дисертацій (С. П. Жученко, Г. С. Багіров, І. А. Кардасевич, О. І. Бондарчук, О. А. Вільцанюк, В. І. Півторак, В. Г. Середін, В. Ф. Цигалко).

Рис. 6. Проф. Г. В. Терент'єв приймає іспит (1978 рік)

Одним з перших проф. Г. В. Терент'єв довів роль анаеробної мікрофлори після оперативних втручань і розробив методи корекції. У цей період ас. Г. Я. Костюк захистив кандидатську дисертацію «Оперативні втручання на шлунку при гострій променевої хворобі в експерименті» (1974), та докторську дисертацію «Морфофункціональний і математичний аналіз змін у підшлунковій залозі при експериментальному гострому панкреатиті і його корекції» (1988). Доц. Г. Я. Костюк розробив спосіб лікування гострого панкреатиту [8], доц. Т. А. Кадошук розробив спосіб панкреатодуоденальної резекції, доц. С. П. Жученко обґрунтував спосіб хірургічної реконструкції ілеоцекального кута, доц. О. І. Бондарчук обґрунтував спосіб хірургічної корекції синдрому короткого кишечника при субтотальній резекції тонкої кишки, доц. П. К. Загниборода став лауреатом державної премії Білорусії за цикл робіт з теорії кишкового шва.

С. П. Жученко у 1988 році призначений на посаду проректора з навчальної роботи, а за сумісництвом – доцентом, пізніше професором (1992) кафедри загальної хірургії [9].

Кафедра успішно співпрацює з відділом цитології у Національному інституті хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова. Під керівництвом проф. Г. В. Терент'єва та проф. Є. Б. Медвецького успішно захистили дисертації ас. О. О. Вільцанюк «Експериментально-клінічне обґрунтування нових технологій профілактики та лікування післяопераційних гнійних ускладнень та гнійних запальних захворювань», ас. В. І. Півторак «Морфофункціональні зміни міокарда при високій гострій обтураційній кишкової непрохідності та її корекції в експерименті», ас. В. Г. Середін «Взаємодія кишкової мікрофлори з клітинами слизової оболонки тонкої кишки при високій гострій кишкової непрохід-

ності». Під керівництвом проф. Г. В. Терентьєва та проф. М. С. Пушкаря захистив дисертацію ас. В. Ф. Цигалко «Морфологічне обґрунтування вибору шовного матеріалу при ушиванні розривів стравоходу».

З 1989 року завідує кафедрою проф. Григорій Якович Костюк (рис. 7). У цей час на кафедрі пра-

цювали: доц. П. К. Загниборода, доц. В. І. Півторак, доц. П. Л. Потолочний, доц. В. Ф. Цигалко, доц. П. М. Гунько, ас. М. М. Вовк, ас. І. П. Довгань, ас. О. О. Ольхомьяк, ас. С. Г. Богачук, ас. А. В. Дусик, ас. І. А. Голубовський, ас. М. В. Бурков, ас. М. П. Булько, ас. П. В. Жорняк, ас. І. В. Мороз, ас. О. А. Сміюха, ас. О. С. Хіміч.

Рис. 7. Проф. Г. Я. Костюк

Під керівництвом проф. Г. Я. Костюка захищені кандидатські дисертації:

- Ас. М. М. Вовк «Морфофункціональна характеристика і математична оцінка антрального відділу шлунка та ампули дванадцятипалої кишки в розробці нового способу реконструкції клапанного переходу (Експеримент. дослідження)»

- Ас. І. П. Довгань «Морфофункціональна та математична оцінка замикаючого апарату кардії в розробці нових способів його хірургічної корекції»;

- Ас. О. О. Ольхомьяк «Морфофункціональна та математична оцінка стану жовчного русла в залежності від виду білідигестивного сполучення (експериментальне дослідження)»;

- Ас. А. В. Дусик «Морфологічна порівняльна характеристика хірургічних способів корекції портальної гіпертензії»;

- Ас. П. С. Жученко «Морфофункціональний стан тонкої кишки після субтотальної резекції (анатомо-експериментальне дослідження)»;

- Ас. І. А. Голубовський «Морфологічні особливості маткових труб при непрохідності та її корекції (експериментальне дослідження)»;

- Ас. П. В. Жорняк «Морфофункціональне обґрунтування способу резекції шлунка з моделюванням гастроентерального клапана»;

- Ас. І. І. Піскун «Морфофункціональна характеристика щитоподібної залози при експериментальному атеросклерозі та за умов генної терапії»;

Важливим вкладом в науку була докторська дисертація доц. Півторака В. І. «Топографо-

анатомічні, структурно-функціональні особливості та математичне моделювання оперованого шлунка» за науковою консультацією проф. Костюка Г. Я. та проф. Жученка С. П. Одержані автором нові наукові дані та запропонований підхід до створення нових хірургічних конструкцій гастроентероанатомозів в сукупності забезпечують вирішення важливої прикладної проблеми створення оптимальних способів резекції шлунка, що профілактують післягастрорезекційні синдроми. У 2002 році доц. Півтораку В. І. присвоєно звання професора і під його керівництвом проведені дослідження морфофункціональних змін підшлункової залози і нирок при моделюванні набрякової форми рецидивного гострого панкреатиту в умовах єдиної нирки та захищена дисертація ас. О. Г. Костюка.

Співробітники кафедри брали активну участь в організації освітнього процесу в університеті. Так, доц. П. К. Загниборода працював заступником декана лікувального факультету (1979-1994) та деканом медичного факультету (1994-2011), доц. П. Л. Потолочний – деканом лікувального факультету (1991-1994), доц. В. І. Півторак – заступником декана по роботі з іноземними громадянами (1985-2011). Проф. Г. Я. Костюк до 2020 року працював науковим консультантом кафедри.

З вересня 2017 року очолив кафедру проф. Володимир Ізяславович Півторак (рис. 8). Науковий напрямок проф. В. І. Півторака: вивчення, математичне та експериментальне моделювання морфофункціональних змін в організмі при патологічних процесах, травмах, а також після оперативних втручань, розробка нових способів хірургічного лікування.

Рис. 8. Проф. В. І. Півторак

Кафедра продовжує працювати над вирішенням проблем патогенезу та лікування гострої кишкової непрохідності. Під керівництвом проф. В. І. Півторака захистили кандидатські дисертації:

– М. П. Булько «Морфологічні особливості периферійних органів імунної системи при високій гострій тонкокишковій непрохідності та її корекції в експерименті»;

– М. В. Бурков «Морфологічні особливості дифузної нейроендокринної системи тонкої кишки при високій гострій тонкокишковій непрохідності та її корекції в експерименті»;

– В. М. Монастирський «Морфофункціональні особливості легень при високій гострій кишкової непрохідності та її корекції в експерименті»;

– О. А. Малоголовка «Топографоанатомічна характеристика дихальних шляхів людини 22-40 тижнів внутрішньоутробного розвитку»;

– Кфурі Еліас Бешара «Морфологічні зміни органів черевної порожнини, кісткового мозку та периферичної крові при розвитку дефіцитних анемій після резекції шлунка»;

– С. П. Одарченко «Морфофункціональні зміни замикаючого апарату при черевно-анальній резекції прямої кишки»;

– О. А. Сміюха «Морфологічне обґрунтування ефективності оперативних втручань при варикоцеле (експериментальне дослідження)»;

– О. С. Хіміч захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії «Морфологічне та мікробіологічне обґрунтування ефективності застосування імуномодулятора з антисептиком при лікуванні інфікованих та гнійних ран в експерименті».

На кафедрі започатковано нові напрямки досліджень. Під консультуванням проф. В. І. Півторака виконані дві докторські дисертації: «Прогнозування розвитку, лікування та профілактика дефектів черевної стінки у хворих похилого та старечого віку (експериментально-клінічне дослідження)» (доц. О. О. Воровський, 2019) та «Єдина нирка: топографоанатомічні, структурно-функціональні особливості та шляхи вдосконалення оперативних втручань (експериментально-клінічне дослідження)» (доц. В. М. Монастирський, 2020). Запропоновані нові способи оперативних втручань, нові хірургічні прилади та інструменти.

Рис. 9. Колектив кафедри (2017 рік). Перший ряд (зліва направо): лаб. Г. Д. Ковальська, проф. Г. Я. Костюк, проф. В. І. Півторак, проф. Ю. Г. Шевчук, ас. Д. Д. Буткалюк; другий ряд (зліва направо): роб. П. Ф. Колодій, доц. М. П. Булько, доц. М. В. Бурков, доц. А. В. Дусик, ас. О. О. Ольхомяк, ас. О. А. Окаєвич, лаб. С. В. Марченко, ас. О. С. Хіміч, доц. І. А. Голубовський, лаб. Л. М. Корінець, доц. П. В. Жорняк

Активно готуються до планування дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії ст. викладач Б. В. Сидоренко, аспіранти С. В. Полоневич та Д. С. Верзоланцев.

Співробітниками кафедри у співпраці з ученими іншими вузів України видано 3 підручники та ряд посібників.

Підручники:

– Півторак ВІ, Проніна ОМ, редактори. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та ший: підручник. Вінниця: Нова книга; 2016. 312 с.

– Slobodian OM, Yershov VYu, Kostiuk GYa, Pivtorak VI. Clinical Anatomy and Operative Surgery: textbook. Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2018. 504 p.

– Півторак ВІ, Кобзар ОБ, редактори. Клінічна анатомія та оперативна хірургія: підручник. Вінниця: Нова книга; 2021. 568 с.

Посібники:

– Півторак ВІ, Булько МП. Клінічна анатомія трійчастого та лицевого нервів. Вегетативні вузли лица. Місцеве знеболювання: навчальний посібник для студ. вищ. мед. навч. закладів. Вінниця: Нова книга; 2012. 136 с.

– Півторак ВІ, Кобзар ОБ, Шевчук ЮГ. Короткий курс топографічної анатомії та оперативної хірургії: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга; 2015. 230 с.

– Півторак ВІ, Кобзар ОБ, Булько МП, Костюк ВГ. Клінічна анатомія верхньої кінцівки: посібник. Вінниця: Нова книга; 2017. 160 с.

– Півторак ВІ, Волошин МА, Григор'єва ОА, Шевчук ЮГ, Булько МП, Костюк ВГ, Фомін ОО. Клінічна анатомія нижньої кінцівки: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга; 2019. 152 с.

– Півторак ВІ, Монастирський ВМ, Кобзар ОБ, Голубовський ІА, Лепетенко ЮЮ. Клінічна анатомія та оперативна хірургія органів малого таза: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга; 2022. 272 с.

– Півторак ВІ, Кобзар ОБ, Костюк ВГ, Лазаренко ЮВ, Майко ВМ, Фомін ОО, Шапринський ВВ, Шевчук ЮГ. Операції при захворюваннях і ушкодженнях верхньої та нижньої кінцівок: посібник. Вінниця: Нова Книга; 2023. 216 с.

У 2015 році проф. В. І. Півторак обраний віце-президентом Всеукраїнського товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів, а проф. Ю. Г. Шевчук – деканом медичного факультету.

Успішно працює студентський науковий гурток кафедри. Студенти опановують навичками практичної хірургічної діяльності, підвищують можливості наукового мислення. До щорічної університетської наукової конференції ними готується від 6 до 8 наукових праць. Студенти-гуртківці беруть участь у конференціях інших вузів, де займають призові місця. Сьогоднішні гуртківці разом з асистентами кафедри або самостійно публікують свої праці [10].

Участь студентів у внутрішньовузівській олімпіаді з оперативної хірургії, у якій беруть участь студенти різних курсів та факультетів, гуртківці, інтерни, показала високі можливості студентів у засвоєнні предмета. Олімпіада стимулює студентів освоєння техніки кишкового, судинного та шкірного швів. Переможці беруть участь у Всеукраїнській олімпіаді. Останні роки наші студенти ставали призерами таких конкурсів. Це стимулює молодь. Студенти здобувають перемогу на Всеукраїнській олімпіаді: Лепетенко Юлія, (2017 рік) – І місце в Україні, Мельник Роман – ІІ місце в Україні (2018 рік), Лепетенко Олег – І місце в Україні (2019 рік). У цьому навчальному році переможцями першого туру олімпіади стали Довгий Антон (І місце), 2 місце – студентка Крістіна Супруненко, 3 місце – студентка Дар'я Собко (рис. 10).

Рис. 10. Переможці та учасники олімпіади з клінічної анатомії та оперативної хірургії (2025 рік)

Співробітники кафедри постійно діляться своїми творчими досягненнями та ідеями на науково-практичних конференціях, українських та міжнародних з'їздах і конгресах.

Список використаної літератури

1. Антіпов МВ, Ахтемійчук ЮТ, Вовк ЮМ, Гнатюк МС, Ковальський МП, Костюк ГЯ, Півторак ВІ та ін. Оперативна хірургія та топографічна анатомія від Пирогова до наших днів. В.: Матеріали наук. конгр. присвяч. 200-річчю М. І. Пирогова: Пироговські лекції. IV Міжнародні Пироговські читання; 2010 черв. 2-5; Вінниця. Вінниця: ВНМУ ім. М. І. Пирогова; 2010, 22-5.
2. Юрчишина ОА, Кравчук НМ, Сухарева ЛВ, Мельник МІ, Коваленко ВА, Бондарчук ЯС, та ін. Вінниця – місто послідовників М. І. Пирогова: Монографія. Вінниця: Нова Книга; 2020. 440 с.
3. Кулик ПП, Кульчицький КІ. Професор Софроній Терентійович Новицький. Хірургія. 1949(1):81.
4. Кокус ВВ. Софроній Терентійович Новицький – завідувач кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Вінницького державного медичного інституту (1937-1941 рр.). Вісник Вінницького національного медичного університету. 2022;26(2):344-8. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2022-26(2)-30
5. Москаленко ВФ, Полякова ІМ. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (1841-2006). Київ: Книга плюс; 2006. 304 с.
6. Золотарев АЕ, Ильин ИИ, Луки ЛГ. Биографический словарь профессоров Одесского медицинского института им. Н. И. Пирогова (1900-1990 гг.). Одеса: Маяк; 1992. 59 с.
7. Півторак ВІ, Бондарчук ОІ, Вільцянук ОО, Середін ВГ. Професор Терент'єв Григорій Васильович: (До 100-річчя з дня народження). Вісник проблем біології і медицини. 2024;(1,172):9-11. DOI 10.29254/2077-4214-2023-1-172-9-11.
8. Півторак ВІ, Ковальський МП, Гнатюк МС, Ахтемійчук ЮТ. Професор Костюк Григорій Якович (до 70-річчя від дня народження). Клінічна анатомія та оперативна хірургія. 2006;7(1):112-3.
9. Півторак ВІ, Костюк ГЯ. Жученко Сергій Павлович – вчений, адміністратор, винахідник, педагог, поет. В.: Мат. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф.-морфологів Терент'єва ГВ, Роменського ОЮ, Когана БІ, Шапаренка ПП, Жученка СП. Прикладні аспекти морфології; 2017 вер. 21-22; Вінниця. Вінниця: ВНМУ ім. М.І. ПИРОГОВА; 2017, с. 15-6.
10. Півторак ВІ, Булько МП, Бурков МВ, Дусик АВ, Голубовський ІА. Формування професійних компетенцій на кафедрі клінічної анатомії та оперативної хірургії. Вісник проблем біології і медицини. 2023;2(169):71-2. DOI: 10.29254/2523-4110-2023-2-169/addition-71-72.

References

1. Antipov MV, Akhtemiychuk YUT, Vovk YUM, Hnatyuk MS, Koval's'kyi MP, Kostyuk HYA, Pivtorak VI ta in. Operatyvna khirurhiya ta topohrafichna anatomiya vid Pyrohova do nashykh dniv. V.: Materialy nauk. konhr. prysvyach. 200-richchyu M. I. Pyrohova: Pyrohovs'ki lektsiyi. IV Mizhnarodni Pyrohovs'ki chytannya; 2010 cherv. 2-5; Vinnytsya. Vinnytsya: VNMU im. M. I. Pyrohova; 2010, 22-5. [in Ukrainian].
2. Yurchyshyna OA, Kravchuk NM, Sukharyeva LV, Mel'nyk MI, Kovalenko VA, Bondarchuk YAS, ta in. Vinnytsya – misto poslidovnykiv M. I. Pyrohova: Monohrafiya. Vinnytsya: Nova Knyha; 2020. 440 s. [in Ukrainian].
3. Kokus VV. Sofroniy Terentiyovych Novyts'kyi – zaviduvach kafedry operatyvnoyi khirurhiyi i topohrafichnoyi anatomiyi Vinnyts'koho derzhavnoho medychnoho instytutu (1937-1941 rr.). Visnyk Vinnyts'koho natsional'noho medychnoho universytetu. 2022;26(2):344-8. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2022-26(2)-30. [in Ukrainian].
4. Kulyk PP, Kul'chytskyi KY. Professor Sofronyy Terent'evych Novytskyi. Khyrurhiya. 1949(1):81. [in Ukrainian].
5. Moskalenko VF, Polyakova IM. Biohrafichnyy slovnyk zaviduvachiv kafedr ta profesoriv Natsional'noho medychnoho universytetu imeni O. O. Bohomol'tsya (1841-2006). Kyiv: Knyha plyus; 2006. 304 s. [in Ukrainian].
6. Zolotarev AE, Yl'yn YY, Luky LH. Byohrafycheskyi slovar' professorov Odesskoho medytsynskoho ynstituta ym. N. Y. Pyrohova (1900-1990 hh.). Odesa: Mayak; 1992. 59 s. [in Ukrainian].
7. Pivtorak VI, Bondarchuk OI, Vil'tsanyuk OO, Seredin VH. Profesora Terent'yev Hryhoriy Vasylovych: (Do 100-richchya z dnya narodzhennya). Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2024;(1,172):9-11. DOI 10.29254/2077-4214-2023-1-172-9-11. [in Ukrainian].

8. Pivtorak VI, Koval's'kyy MP, Hnatyuk MS, Akhtemiychuk YUT. Profesor Kostyuk Hryhoriy Yakovych (do 70-richchya vid dnya narodzhennya). *Klinichna anatomiya ta operatyvna khirurhiya*. 2006;7(1):112-3. [in Ukrainian].
9. Pivtorak VI, Kostyuk HYA. Zhuchenko Serhiy Pavlovych – vchenyy, administrator, vynakhidnyk, pedahoh, poet. V.: Mat. nauk.-prakt. konf., prysvyach. pam"yati prof.-morfolohiv Terent'yeva HV, Romens'koho OYU, Kohana BY, Shaparenka PP, Zhuchenka SP. *Prykladni aspekty morfolohiyi*; 2017 ver. 21-2; Vinnytsya. Vinnytsya: VNMU im. M.I. PYROHOVA; 2017, s. 15-16. [in Ukrainian].
10. Pivtorak VI, Bul'ko MP, Burkov MV, Dusyк AV, Holubovs'kyy IA. Formuvannya profesiynykh kompetentsiy na kafedri klinichnoyi anatomiyi ta operatyvnoyi khirurhiyi. *Visnyk problem biolohiyi i medytyny*. 2023;2(169):71-2. DOI: 10.29254/2523-4110-2023-2-169/addition-71-72. [in Ukrainian].

HISTORY OF THE DEPARTMENT OF CLINICAL ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY OF THE VINNYTSK NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY NAMED AFTER M.I. PYROGOV

Abstract. The article presents the results of the analysis of the development of the scientific school of the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery at the Vinnytsia National Medical University named after M. I. Pirogov. The article provides information about the heads of the department, types of activities and the structure of the educational process. The main achievements of teaching a dual academic discipline are analyzed, which plays an important role in the development of practical skills necessary for future doctors by students. Data are provided on the educational, scientific, methodological, educational work of the department staff.

Key words: department, history, science, education, university, development.

Відомості про авторів:

Півторак Володимир Ізяславович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії закладу вищої освіти Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7234-3596>;

Бурков Микола Валентинович – кандидат медичних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7524-9992>.

Information about the authors:

Pivtorak Volodymyr I. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Chief of the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery of the Institutions of higher education of National Pyrogov Memorial Medical University, Vinnitsya, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7234-3596>;

Burkov Mykola V. – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery of the Institutions of higher education of National Pyrogov Memorial Medical University, Vinnitsya, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7524-9992>.

Надійшла 05.09.2025 р.